

Prof. Mlinar v svojem sociološkem pristopu ni avantgardist samo v slovenskem, pač pa mednarodnem okolju. Obseg teoretskega besednjaka in večdisciplinarna analitska igrivost njegovega diskurza sta prepoznavna v vseh njegovih "klasičnih" razpravah s področja prostorske sociologije. Je tudi pionir na področju odpiranja tem, ki bi jih (in povečini tudi jih) v tujem akademskem in intelektualnem okolju prej odpirale druge discipline. Spomnim se, kako sem kot novinka v poučevanju kulturne globalizacije iskala domače reference s področja teoretizacije prostora in geografije teritorija ... in naletela na sociologa Mlinarja. In ko sem nekoliko kasneje, ob spodbudi britanskega geografa mej, prelistavala slovensko literaturo ... in spet naletela na prof. Mlinarja. To niso bile pregledne refleksije že napisanega na tujem. To so bile in ostajajo najbolj drzne ter obenem urejene intervencije v globalno družbeno misel.

Ko sociologinja globalizacije bere prof. Mlinarja, začuda lahko sklepe, da, vsaj z vidika sociološke misli, ki jo je najti v tem delu, globalizacija bogati. Zelo. V smislu globalne emancipacije človeštva s pomočjo družboslovno-humanistične znanosti ter in v smislu osvoboditve v prostoru, ki se mu po krivem pripisujeta majhnost duha in ponižnost uma.

Alenka KRAŠOVEC
Fakulteta za družbene vede,
Univerza v Ljubljani

Reuven Y. Hazan in Gideon Rahat
**Democracy within Parties:
Candidate Selection Methods and
Their Political Consequences**
Oxford University Press,
Oxford 2010, 212 strani, 60 €
(ISBN 978-0-19-957254-0)

Knjiga profesorjev Reuvena Y. Hazana in Gideona Rahata je osredotočena na preučevanje selekcije kandidatov za volitve, na proces, ki praviloma poteka v političnih strankah in po mnenju mnogih politologov predstavlja funkcijo strank, po katerih se le-te razlikujejo od mnogih drugih igralcev v politični areni. Kljub temu so stasiologi to funkcijo pogosto videli kot eno bolj obskur-nih funkcij političnih strank. Zgodovinsko gledano je področje selekcije kandidatov strank za volitve manj raziskano politološko področje, kar pa ne pomeni, da je nepomembno. Ne nazadnje so pomembnost selekcije kandidatov prepoznali že nekateri klasiki na področju preučevanja političnih strank; na začetku 20. stoletja sta bila to npr. Ostrogorski in Michels, po drugi svetovni vojni pa Schattschneider. Čeprav so bile analize procesov selekcije kandidatov za volitve v strankah pogosto videne kot (skoraj) idealna identifikacijska točka razporeditve in izvajanja moči v političnih strankah, pa tudi identifikacije idealnotipskih organizacijskih oblik strank (kadrovske, množične,

ljudske in kartelne stranke), se v zadnjem obdobju poudarja širši pomen teh procesov. Hazan in Rahat pravita celo, da selekcija kandidatov v strankah pomembno vpliva na možnost izbire, ki je ponujena volivcem na volitvah, vpliva na sestavo parlamentov, in s tem na njihove značilnosti, zlasti na značilnosti delovanja poslanskih skupin v parlamentih, ter končno vpliva tudi na razprave o javnih politikah in rezultate celotnih parlamentarnih procesov. Zaradi vsega tega omenjeni proces po mnenju avtorjev vpliva celo na demokratično politiko in vladavino. In čeprav je bil tako kompleksen pomen selekcije kandidatov za volitve zaznan že pred časom, je bilo o vsebini in pomenu selekcije kandidatov vseeno razmeroma malo napisanega. Glavni razlog za to je težavno raziskovanje teh procesov, zlasti težko je zbiranje podatkov o njih. To sta že leta 1988 s knjigo, ki predstavlja prvo mednarodno-primerjalno študijo procesov selekcije kandidatov za volitve, dokazala Michael Gallagher in Michael Marsh, saj sta jo naslovlila s *Candidate Selection in Comparative Perspective: the Secret Garden of Politics*. Tako Gallagher in Marsh kot Hazan in Rahat ter številni drugi politologi so namreč ob raziskovanju selekcije kandidatov ugotovili, da je ta proces v Evropi dejansko zasebna oziroma notranja stvar političnih strank, saj je praviloma le ohlapno pravno reguliran, s čimer je strankam omogočeno, da proces prilagodijo svojim potrebam, željam in interesom, ob tem pa si izrazito ne želijo, da se vonj

tovrstnih strankinih kuhinj razširi naokoli. Zato največjo težavo predstavlja zbiranje podatkov in identificiranje značilnosti omenjenih procesov ter, kot pišejo mnogi politologi, analiza formalno določenih in dejanskih značilnosti selekcije kandidatov za volitve v strankah.

Vse od leta 1988 je bilo mogoče zaznati pomemben napredek pri raziskovanju selekcije kandidatov, čeprav so se študije praviloma osredotočale predvsem na raziskovanje posameznih strank v izbrani časovni točki ali v časovni perspektivi, redkeje pa na analize teh procesov v več strankah posameznih držav. Ob tem so raziskovalci pogosto uporabili različne raziskovalne pristope, argumentacijo in raziskovalna vprašanja, kar je po eni strani prinašalo množstvo zanimivih raziskovalnih pogledov in pristopov k preučevanemu področju, po drugi strani pa je ravno to dejstvo onemogočalo možnost neposrednih primerjav teh procesov. Knjiga *Democracy within Parties: Candidate Selection Methods and Their Political Consequences* zaradi številnih izkušenj Hazan in Rahata pri preučevanju selekcije kandidatov dejansko predstavlja analitično orodje za tovrstne primerjalne študije, ki ga naredita bolj ilustrativnega in zanimivega z navajanjem konkretnih značilnosti (razvoja) selekcije kandidatov v posameznih strankah oziroma v posameznih državah.

Tako avtorja (po uvodnem razmisleku o selekciji kandidatov za volitve in njenem pomenu za stranke in demokratično vladavino) v

prvem delu knjige pozornost namenita vprašanju, kako so kandidati v strankah izbrani, kar poimenujeta tudi vprašanje metode selekcije kandidatov. V tem delu identificirata štiri dimenzije, ki določajo proces: a) vprašanje formalno določenih pravil o tem, kdo lahko v preučevani državi sploh kandidira za poslanca, je po njunem prepričanju prvo pomembno vprašanje; b) sledi mu vprašanje, kdo izbira kandidate za nastop na volitvah (tu identificirata mnogo možnosti, ki se raztezajo od zelo inkluzivne možnosti "vsí volivci" do zelo ekskluzivne možnosti "vodja politične stranke"), ki je pogosto preprosto predstavljeno kot vprašanje stopnje notranje demokracije v strankah; c) vprašanje o stopnji decentralizacije (teritorialne in družbene) v procesu selekcije kandidatov za volitve je bilo mnogokrat spregledano in enostavno vključeno v sklop o stopnji notranje demokracije v strankah, čeprav so posameznimi politologi (npr. March, Ranney, Gallagher) opozarjali, da stopnja notranje demokracije ni (nujno) povezana z vprašanjem stopnje decentralizacije tega procesa; č) prvi del knjige sklene sklop o metodah selekcije kandidatov, in sicer v smislu tega, ali gre v tem procesu za imenovanje kandidatov ali glasovanje o njih. Glede na predstavljeno je prvi del knjige moč opisati kot ponudbo sistematičnega okvirja za opis procesov selekcije kandidatov za volitve, pa tudi za razlikovanje procesov v posameznih strankah.

V drugem delu knjige je pozornost namenjena političnim

posledicam, ki jih različne ureditve selekcije kandidatov (lahko) prinašajo. Zato se v tem delu knjige avtorja osredotočita na štiri vrste posledic, in sicer na vprašanja participacije, predstavnštva, tekmovalnosti in odzivnosti oziroma odgovornosti izvoljenih. Ob tem opozorita, da lahko politične posledice selekcije kandidatov vrednotimo z dveh vidikov: z vidika tega, kaj določena vrsta ureditve analiziranega procesa "prinese" političnim strankam in kaj demokratični vladavini. A ob tem se je treba zavedati, da lahko določena vrsta ureditve selekcije kandidatov povzroči na primer politične posledice, ki jih stranke praviloma vrednotijo zelo negativno, a so z vidika demokratične vladavine praviloma vrednotene zelo pozitivno. Celo več, dogodi se lahko, da je ena in ista ureditev selekcije kandidatov na primer pozitivna z vidika doseganja cilja večje participacije ljudi v strankarskih procesih, a je sočasno z vidika odzivnosti oziroma odgovornosti izvoljenih predstavnikov proizvedla negativne učinke – to pomeni, da so dimenzije političnih posledic, ki jih navajata, lahko v nasprotujočem si odnosu in pogosto se je treba odločiti, katera dimenzija ali element demokratične vladavine je pomembnejši. V knjigi Hazan in Rahat izpostavita dobro ponazoritev tovrstnih zagat, in sicer na primeru članskih volitev v Izraelu. Članske volitve (ko lahko vsi člani neposredno izbirajo kandidate stranke za nastop na volitvah) v procesu selekcije kandidatov za volitve so bile pogosto opevane kot velik korak k

zagotavljanju večje stopnje notranje demokracije in večje inkluzivnosti. In omenjeni cilj je bil res dosežen, a sočasno je tak način selekcije kandidatov povzročil tudi nekatere manj zaželene politične posledice ali celo politične paradokse (tako z vidika stranke kot demokratične vladavine), zlasti v pogledu zagotavljanja predstavnosti in odzivnosti oziroma odgovornosti izvoljenih poslancev.

V sklepnem delu Hazan in Rahat ponujata poskus odgovora o najbolj primerni metodi selekcije kandidatov za volitve z vidika doseganja norm demokratične vladavine, pri čemer opozorita, da ni mogoče ponuditi najbolj primerne metode selekcije kandidatov, če se ne upošteva nekaterih institucionalnih rešitev v posamezni državi; tu izpostavita zlasti pomen volilnega sistema. Zaključimo lahko z mislijo, da knjiga *Democracy within Parties: Candidate Selection Methods and Their Political Consequences* lahko pomembno pripomore k teoretičnemu razumevanju selekcije kandidatov in pri povezovanju tega procesa z (zaželeno in dejansko) demokratično vladavino držav. Sočasno lahko dobro služi tudi kot raziskovalni pripomoček za sistematično izvedbo podobnih empiričnih raziskav v različnih državah, na ta način pa omogoča tudi mednarodno primerjalne analize selekcije kandidatov.

Melita POLER KOVAČIČ
Fakulteta za družbene vede,
Univerza v Ljubljani

Rok Čeferin

Meje svobode tiska: Analiza sodne prakse Ustavnega sodišča Republike Slovenije in Evropskega sodišča za človekove pravice

GV Založba, Ljubljana 2013,
313 strani, 38 EUR
(ISBN 978-961-247-241-2)

V slovenskem novinarstvu opažamo razmah povzdigovanja svobode izražanja nad ostale človekove pravice, zlasti pravico do zasebnosti in pravico do dostojanstva. Zdi se, da mnogi novinarji svobodo razumejo kot odgovornosti nadrejeno oziroma od nje neodvisno. Torej brezmejno. Nanjo se sklicujejo, ko v imenu domnevnega javnega interesa – izenačenega z radovednostjo občinstva oziroma prodajljivostjo medijskih vsebin – razgaljajo zasebne, celo intimne podrobnosti javnih in nejavnih oseb. V ospredje jo postavljajo, ko v imenu ostre kritike in nadzora oblasti žalijo. Neosnovane obtožbe in nepreverjene informacije označujejo kot mnenja oziroma vrednostne sodbe, do katerih imajo v svobodni družbi pač pravico. Razsodbe Novinarskega častnega razsodišča oklicujejo za cenzuro in iz stanovske organizacije raje izstopijo, kot da bi sprejeli v demokratičnem svetu neizpodbitno dejstvo, da je pravica enega omejena s pravico drugega. Pozive iz akademskih krogov k uravnoteževanju svobode z odgovornostjo razglašajo za